

Artuš Černík: KROK DEVĚTSILU NAZPĚT?

(Odpověď na nepodepsaný článek v Rovnosti dne 17. srpna 1924)

Mistr paradoxu, umělec diskuse, „moderní reakcionář“ Chesterton praví v některé z prvních kapitol knihy *What's wrong with the world* (Co je špatného na zemi), že několik posledních desetiletí bylo vyznačeno obzvláštním pěstěním romance budoucnosti. Dále tvrdí, že tento vizionářský sklon neléčí úspěšně ran doby, jak ostatně ani romantismus, nadšení pro mimodobový rámec, obrazotvorností z rovnováhy vychýlená úvaha činit nemohou.

Přítomné umění jako samostatný celek, jako báseň vydechnutá k obrazu křehké krásy, jako groteska filmu, je nejednou napadáno ve jménu přítomnosti. Česká moderní umělecká generace, možno říci, přistoupila u nás samojediná a první s ostrým pitevním nožkem k soudobé kultuře, obnažujíc nemilosrdně hravé měšťáctví a volajíc po nových plodech intelektu, vtípu a tvůrčí disciplíny, jež by vyslovily tužby socialistické.

Úspěchy, možno-li mluvit v této stručné a objektivní obraně s nadsázkami, se dostavily: rudé, útočné a rétorické v Neumanových (Max Hölz) a Horových verších a v Horově tendenčním románu. Náhodný průvodce prvních manifestů napsal dokonce na okraj naší nenávisti vůči klamným leskům babylónské věže civilizace větu tak dětsky naivní, jako by automobily, v nichž jezdí několik karabáčníků a magnátů, byly již proto hodny síry a popela.

Leč přítomné umění, byť sebeskvěleji a oddaněji spjaté s ideou marxismu, Lunačarským, Herzfeldem a praktickým komunismem, byť zdůvodňováno sty řádky teorií, konstrukcemi předvídavých a logických sociologů Hausensteina a Bucharina, neuniklo osudu stát se samo sebou vtěleným uměním, tj. i uměním-tvarem, uměním, jež spojuje poslání myšlenky s důstojenstvím vzácné formy.

Tento „krok zpátky“ (přijatý na pravici pokřikem souhlasu, na levici varovným mementem), krok k osvobození umění z ponížené a podřadné úlohy nesamostatného vyvolavače politického programu, uvedení umělců do Epikurovy zahrady, rozšíření zdrojů inspirace o zjevy moderní každodennosti, ústupek potřebě nového občana: senzacechtivosti i pouhé touze po zábavě a rozkoši ze vznešeného zpracování díla i drobné anekdoty — způsobil živé vření posuzovatelů.

Ač např. Anatole France, hotový umělec bez kazu, romanopisec hýřící vtípem (Vzpouza andělů), esejista klasické ironie, je pokládán za komunistického umělce nevšedních hodnot, je na českou revoluční skupinu Devětsil používáno z příčin nejasných anebo mylných měř zhora nevhodných, jakých je možno použít snad na nějakou „Skupinu politických spisovatelů-marxistů“, nikoli však na skupinu uměleckou, která neslouží opěvávání politického komunismu, jemuž nelze postavit důstojnějšího pomníku nad jeho realizaci.

Dnes tedy již dokonce podle pisatele soudruzi Teige a Seifert zrazují svůj původní program, přecházejíce prý k Literární skupině.

Přátelé Teige a Seifert jsou v cizině a připadá nám úkol vyvrátit zmíněnou pověst. Odpověď rozšiřujeme o tolik, že opravujeme také nešťastnou stylizaci článku redakce Hosta v č. 9—10, příčinu všech historek o zradě a ústupu.

Revue Host, již pro příští rok slíbili účast v redakci i účast v listě členové Devětsilu, přestává být, jak se rozhodla valná hromada Literární skupiny, tribunou pacifistického programu členů Literární skupiny a soustředí prostě mladé umělce. Opouští svůj program k úplnému zadostiučinění oněch pesi-

mistů, kteří prorokují nezbytný konec opožděné „revoluci srdcí“ a „lidské solidaritě“. Tím ovšem zůstává Devětsil nedotčen a není jeho přesvědčením, jako by „všechny ty skupiny a kolektivní organizace duchovních dělníků byly jen zájmovými spolky...“. Nebo jako by „se básník duchovně osamostatňoval úplně od jakýchkoli kolektivně formulovaných programů...“

Devětsil, vždy v minulosti i v budoucnosti těleso programu, směru a práce radikálně obnovné, zůstává mimo mátožné snahy po vytvoření jakési generace, neboť je sám již novou generací, osou nové kulturní práce.

K poznámce nepodepsaného pisatele dodáváme ještě, že programovým listem U. S. Devětsilu a Brněnského Devětsilu je nadále měsíčník Pásmo a poboční sborník Disk [...]

Kde tkví tedy polovičatost? Kde je zrada a opouštění programů?

(Rovnost, 31. 8. 1924)

Několik principiálních poznámek

Konstruktivismus & poetismus

I

Základem každé cesty je plán. Rozevřeme si před svým zrakem plán světa, mapu obou polokoulí. Na první pohled zjistíme, že tvůrce tohoto glóbu byl prašpatným urbanistou. Země a moře rozděleny jsou bez jakéhokoliv zjevného řádu, s deprimující tvůrčí libovůlí, již se vyznačuje příroda — člověk pohříchu nedovedl vždy využít svých schopností rozumu a logiky. Nesmyslné hranice, které položil mezi státy a národy, posuvné pod velikým tlakem železného válce války jako pásma armád, jsou právě tak šíleně, cholericky vinuté, jako třesavé křivky temene velehor či řek. Na mapě zestárlé Evropy není patrna mocná organizující vůle.

Od Pacifického oceánu až ke Kanadským jezerům energicky tažená přímkou odděluje dominium Kanady od států Unie. A tyto nezávisle na terénu či toku řek racionálně rozčtverčkovány svrchovanou vůlí člověka, jenž ovládá přírodu i sebe zákonem a řádem, zbraněmi své práce a vynalézavosti. Pítoreskní labyrintové půdorysy středověkých evropských měst nejsou známy v Americe. Nad pravými úhly horizontálních ulic tyčí se kolmo vertikály železobetonových mrakodrapů. —

Je to svět přímkou; proto je to nový svět, neboť jen přímé cesty vedou k cíli. Moderní život, práce, komunikace ve velkoměstě, intelektuální aktivita vyžadují přímkou. Tato geometrická města s večerní písní světelných reklam o všem hrdinství „referují z amerického stanoviska“. Tato města jsou vlast-